
MONOGRAFIE PRAWNICZE

SKARGA DO SĄDU
ADMINISTRACYJNEGO
NA ROZSTRZYGNIĘCIE
NADZORCZE

MICHAŁ PRUS

Wydawnictwo C.H. Beck

MONOGRAFIE PRAWNICZE

MICHAŁ PRUS • SKARGA DO SĄDU ADMINISTRACYJNEGO
NA ROZSTRZYgniĘCIE NADZORCZE

Polecamy nasze publikacje:

Marcin Lolik

**WSPÓŁCZESNE PRAWO KONTRAKTÓW – WYBRANE
ZAGADNIENIA**

Wojciech Iwański

**UMOWA RACHUNKU BANKOWEGO OBJĘTEGO
BANKOWOŚCIĄ INTERNETOWĄ**

Konrad Politowicz

GRZYWNA AKCESORYJNA W POLSKIM PRAWIE KARNYM

Paweł Czarnecki

**POSTĘPOWANIE DYSCYPLINARNE WOBEC OSÓB
WYKONUJĄCYCH PRAWNICZE ZAWODY ZAUFANIA
PUBLICZNEGO**

Jan Lic

SPÓŁKA CYWILNA. PROBLEMY PODMIOTOWOŚCI PRAWNEJ

Joanna Zięba

RENTY STRUKTURALNE W USTAWODAWSTWIE ROLNYM

Ewa Rott-Pietrzyk

**WYKŁADNIA UMÓW W PRAWIE MODELOWYM I WSPÓLNYM
EUROPEJSKIM PRAWIE SPRZEDAŻY (CESL)**

Legalis
System Informacji Prawnej

www.ksiegarnia.beck.pl

SKARGA DO SĄDU
ADMINISTRACYJNEGO
NA ROZSTRZYGNIĘCIE
NADZORCZE

MICHAŁ PRUS

WYDAWNICTWO C.H.BECK
WARSZAWA 2014

Wydawca: Natalia Adamczyk

© **Wydawnictwo C.H.Beck 2014**

Wydawnictwo C.H.Beck Sp. z o.o.
ul. Bonifraterska 17, 00-203 Warszawa

Skład i łamanie: Wydawnictwo C.H.Beck
Druk i oprawa: Elpil, Siedlce

ISBN 978-83-255-6142-0

ISBN e-book 978-83-255-6143-7

Spis treści

Wykaz skrótów	VII
Wykaz literatury	IX
Wykaz orzecznictwa	XXIII
Rozdział I. Zagadnienia wstępne	1
§ 1. Cel i zakres badań	1
§ 2. Konstrukcja stosunku nadzorczego jako podstawowe narzędzie badawcze	6
§ 3. Samodzielność jednostek samorządu terytorialnego a legalność działania samorządu terytorialnego	32
Rozdział II. Zakres przedmiotowy skarg na rozstrzygnięcia nadzorcze	41
§ 1. Przedmiot skargi w świetle rozgraniczenia pojęć akt nadzoru i rozstrzygnięcie nadzorcze	41
§ 2. Przedmiotowo istotne elementy rozstrzygnięć nadzorczych wyznaczające przedmiot skargi do sądu administracyjnego	46
§ 3. Rozstrzygnięcia nadzorcze skierowane przeciwko aktom prawnym organów jednostek samorządu terytorialnego	53
§ 4. Rozstrzygnięcia nadzorcze skierowane przeciwko organom jednostek samorządu terytorialnego	61
§ 5. Zagadnienie objęcia zakresem skargi wejścia w kompetencje organów jednostek samorządu terytorialnego w razie ich bezczynności	72
Rozdział III. Zakres podmiotowy skargi na rozstrzygnięcie nadzorcze	77
§ 1. Legitymacja wspólnoty samorządowej do wniesienia skargi na rozstrzygnięcie nadzorcze	77
§ 2. Legitymacja do złożenia skargi na rozstrzygnięcie nadzorcze a reprezentacja jednostek samorządu terytorialnego	100
§ 3. Zagadnienie dopuszczalności rozszerzenia zakresu podmiotowego skargi na rozstrzygnięcia nadzorcze poza stosunek nadzorczy	114
Rozdział IV. Konstrukcja skargi jako czynności zaskarżenia	134
§ 1. Przesłanki dopuszczalności skargi na rozstrzygnięcie nadzorcze do sądu administracyjnego	134

§ 2. Przesłanki materialne dopuszczalności skargi na rozstrzygnięcie nadzorcze do sądu administracyjnego	143
§ 3. Przesłanki formalne dopuszczalności skargi na rozstrzygnięcie nadzorcze do sądu administracyjnego	165
Rozdział V. Zastosowanie środka prawnego przez sąd administracyjny wobec rozstrzygnięć nadzorczych	182
§ 1. Charakter kompetencji judykacyjnej sądu administracyjnego w sprawach skarg na rozstrzygnięcia nadzorcze	182
§ 2. Zastosowanie środka prawnego przez sąd administracyjny na podstawie skargi na rozstrzygnięcie nadzorcze a wadliwość rozstrzygnięcia nadzorczego.....	185
§ 3. Skutki prawne wyroków uwzględniających skargi na rozstrzygnięcie nadzorcze.....	204
Wnioski	215
Indeks rzeczowy	223

Wykaz skrótów

1. Akty prawne

EuropKartaSamLok.....	Europejska Karta Samorządu Lokalnego, sporządzona w Strasburgu 15.10.1985 r. (Dz.U. z 1994 r. Nr 124, poz. 607 ze zm.)
KC.....	ustawa z 23.4.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 16, poz. 93 ze zm.)
Konstytucja RP	Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.4.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze sprost. i ze zm.)
KPA	ustawa z 14.6.1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz.U. z 2013 r. poz. 267)
KPC	ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. Nr 43, poz. 296 ze zm.)
NSAU	ustawa z 11.5.1995 r. o Naczelnym Sądzie Administracyjnym (Dz.U. Nr 74, poz. 368 ze zm.)
PostAdmU	ustawa z 30.8.2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (t.j. Dz.U. z 2012 r. poz. 270 ze zm.)
ProkU.....	ustawa z 20.6.1985 r. o prokuraturze (t.j. Dz.U. z 2011 r. Nr 270, poz. 1599 ze zm.)
PrUSA	ustawa z 25.7.2002 r. – Prawo o ustroju sądów administracyjnych (Dz.U. Nr 153, poz. 1269 ze zm.)
RegIzbObrachU.....	ustawa z 7.10.1992 r. o regionalnych izbach obrachunkowych (t.j. Dz.U. z 2012 r. poz. 1113 ze zm.)
RPDU.....	ustawa z 6.1.2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz.U. Nr 6, poz. 69 ze zm.)
RPOU.....	ustawa z 15.7.1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (t.j. Dz.U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147 ze zm.)
SamGminU	ustawa z 8.3.1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. z 2013 r. poz. 594 ze zm.)
SamGminU90	ustawa z 8.3.1990 r. o samorządzie terytorialnym (Dz.U. Nr 16, poz. 95 ze zm.)
SamPowiatU.....	ustawa z 5.6.1998 r. o samorządzie powiatowym (t.j. Dz.U. z 2013 r. poz. 595 ze zm.)

Wykaz skrótów

SamWojU..... ustawa z 5.6.1998 r. o samorządzie województwa (t.j. Dz.U. z 2013 r. poz. 596 ze zm.)

2. Organy i instytucje

TK..... Trybunał Konstytucyjny
NSA..... Naczelny Sąd Administracyjny
SN..... Sąd Najwyższy
WSA..... Wojewódzki Sąd Administracyjny

3. Publikatory i czasopisma

Dz.U..... Dziennik Ustaw
ONSA..... Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego
OSNAPiUS..... Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Administracyjna,
Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSP..... Orzecznictwo Sądów Polskich
PiP..... Państwo i Prawo
ST..... Samorząd Terytorialny

4. Inne

art. .... artykuł
Nr ..... numer
poz. .... pozycja
ust. .... ustęp
s. .... strona
zob. .... zobacz

Wykaz literatury

- Adamiak B.*, Gradacja naruszenia procesowego prawa administracyjnego, PiP 2012, Nr 3
- Adamiak B.*, Koncepcja budowy systemu weryfikacji, [w:] System Prawa administracyjnego. Prawo procesowe. t. 9, pod red. *R. Hausera, A. Wróbla, Z. Niewiadomskiego*, Warszawa 2010
- Adamiak B.*, Konstrukcja sankcji nieważności uchwały jako gwarancja samodzielności wspólnoty samorządowej, [w:] Granice samodzielności wspólnot samorządowych, pod red. *E. Ury*, Rzeszów 2005
- Adamiak B.*, Kontrola postępowania administracyjnego przez sąd administracyjny, [w:] Kontrola działania administracji, pod red. *K. Nowackiego*, Wrocław 2010
- Adamiak B.*, Nauka postępowania administracyjnego a inne dyscypliny wiedzy w sferze badań nad administracją publiczną, [w:] Współzależność dyscyplin badawczych w sferze administracji publicznej, pod red. *S. Wrzoska, M. Domagały, J. Izdebskiego, T. Stanisławskiego*, Warszawa 2010
- Adamiak B.*, Odwołanie w polskim systemie postępowania administracyjnego, Wrocław 1980
- Adamiak B.*, Państwo prawa a koncepcja legitymacji procesowej strony w postępowaniu administracyjnym, Acta Universitatis Wratislaviensis, Prawo CCLXVI, Wrocław 1999
- Adamiak B.*, Prawomocność rozstrzygnięć nadzorczych, [w:] Z problematyki prawa administracyjnego i nauki administracji, Poznań 1999
- Adamiak B.*, Rozstrzygnięcia nadzorcze a środki nadzoru w postępowaniu administracyjnym, [w:] Administracja publiczna u progu XXI wieku. Prace dedykowane Prof. zw. dr. hab. Janowi Szreniawskiemu z okazji 45-lecia pracy naukowej, pod. red. *Z. Niewiadomskiego*, Przemyśl 2000
- Adamiak B.*, Wadliwość decyzji administracyjnej, Acta Universitatis Wratislaviensis, Prawo CLVI, Wrocław 1986
- Adamiak B.*, Wpływ koncepcji ustrojowych na instytucje procesowe prawa administracyjnego, [w:] Jednostka wobec działań administracji publicznej, pod red. *E. Ury*, Rzeszów 2001
- Adamiak B.*, Wyroki Naczelnego Sądu Administracyjnego w sprawach z zakresu samorządu terytorialnego, ST 1997, Nr 4
- Adamiak B.*, [w:] *B. Adamiak, J. Borkowski*, Postępowanie administracyjne i sądownictwo administracyjne, Warszawa 2007
- Adamiak B., Borkowski J.*, Instytucje prawne sądowej ochrony samodzielności gminy, ST 1991, Nr 1–2
- Adamiak B., Borkowski J.*, Metodyka pracy sędziego w sprawach administracyjnych, Warszawa 2009

- Agopszowicz A.*, [w:] *Ustawa o gminnym samorządzie terytorialnym. Komentarz*, pod red. *A. Agopszowicza*, Warszawa 1999
- Agopszowicz A.*, [w:] *A. Agopszowicz, Z. Gilowska*, *Ustawa o samorządzie terytorialnym. Komentarz*, Warszawa 2000
- Agopszowicz A.*, [w:] *A. Agopszowicz, Z. Gilowska*, *Ustawa o samorządzie terytorialnym. Komentarz*, Warszawa 1999
- Bandarzewski K.*, Glosa do wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Białymstoku z 7.2.2006, II SA/Bk 61/06, *Przegląd Prawa Publicznego* 2007, Nr 5
- Bandarzewski K., Chmielnicki P., Kisiel W.*, Aktualne spory o skargę na uchwałę rady gminy, *ST* 2004, Nr 7–8
- Bąkowski T.*, O relacjach zachodzących pomiędzy administracyjnym prawem ustrojowym i postępowaniem administracyjnym na podstawie kilku przykładów, [w:] *Kodyfikacja postępowania administracyjnego na 50-lecie, k.p.a.*, pod red. *J. Niczyporuka*, Lublin 2010
- Bąkowski T., Brzeski M., Laskowska M.*, *Samodzielność gminy w świetle Konstytucji i ustawodawstwa zwykłego*, [w:] *Współzależność dyscyplin badawczych w sferze administracji publicznej*, pod red. *S. Wrzoska, M. Domagały, J. Izdebskiego, T. Stanisławskiego*, Warszawa 2010
- Bąkowski T., Giętkowski R.*, *Leksykon prawa administracyjnego*, pod red. *E. Bojanowskiego, K. Żukowskiego*, Warszawa 2009
- Berutowicz W.*, *Postępowanie cywilne w zarysie*, Warszawa 1974
- Bigo T.*, *Prawo administracyjne. Część ogólna (stenogram z wykładów uniwersyteckich)*, Lwów 1932
- Bigo T.*, *Stanowisko związków publiczno-prawnych w polskim systemie administracyjnym*, Lwów 1928
- Bigo T.*, *Związki publiczno-prawne*, Warszawa 1928 (reprint)
- Bigo T.*, *Związki publiczno-prawne w świetle ustawodawstwa polskiego*, Warszawa 1928
- Bładowski B.*, *Nowy system odwoławczy w postępowaniu cywilnym*, Warszawa–Zielona Góra 1996
- Bładowski B.*, *Przesłanki dopuszczalności rewizji cywilnej*, Warszawa 1982
- Błaś A.*, *Konstrukcja prawna samodzielności jednostki samorządu terytorialnego*, [w:] *Granice samodzielności wspólnot samorządowych. Międzynarodowa Konferencja Naukowa. Baranowski Sandomierski 22–25.5.2005*, Rzeszów 2005
- Błaś A.*, *Problem samodzielności działania organów administracji publicznej i samodzielności jednostek samorządu terytorialnego*, [w:] *Problemy prawne działalności samorządu terytorialnego*, Opole 2002
- Boć J.*, *Kontrola prawna administracji*, [w:] *Prawo administracyjne*, Wrocław 2007
- Boć J.*, *Pięć podstawowych problemów samorządu terytorialnego*, [w:] *Studia nad samorządem terytorialnym*, pod red. *A. Błasia*, Wrocław 2002
- Boć J.* (red.), *Prawo administracyjne*, Wrocław 2002
- Boć J.* (red.), *Prawo administracyjne*, Wrocław 2007
- Boć J.*, [w:] *Administracja publiczna*, pod red. *J. Bocia*, Wrocław 2004

- Bogusz M.*, Powaga rzeczy osądzonej nowym postępowaniu sędowoadministracyjnym, PiP 2004, Nr 6
- Bogusz M.*, Zaskarżanie decyzji administracyjnej do Naczelnego Sądu Administracyjnego, Warszawa 1997
- Bojanowski E.*, Konstrukcja kompetencji organu administracji państwowej, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Gdańskiego 1981, z. 1
- Bojanowski E.*, [w:] Postępowanie administracyjne i postępowanie przed sądami administracyjnymi, pod red. *J. Langa*, Warszawa 2005
- Bojarski K.*, Nadzór nad samorządem terytorialnym, [w:] Nadzór i kontrola w systemie wykonywania administracji publicznej, pod red. *M. Czuryk, M. Karpiuka*, Warszawa 2010
- Borkowski J.*, Kontrola zgodności z prawem decyzji administracyjnych sprawowana przez Naczelny Sąd Administracyjny, Nowe Prawo 1985, Nr 9
- Borkowski J.*, [w:] *B. Adamiak, J. Borkowski*, Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz, Warszawa 2004
- Broniewicz W.*, Postępowanie cywilne w zarysie, Warszawa 2006
- Brzeziński W.*, Nauka administracji i prawo administracyjne, Toruń 1950
- Bülw O.*, Die Lehre von den Prozesseinreden und die Prozessvoraussetzungen, Giessen 1968
- Chmielnicki P.*, Akty nadzoru nad działalnością samorządu terytorialnego w Polsce, Warszawa 2006
- Chmielnicki P.* (red.), Komentarz do ustawy o samorządzie gminnym, Warszawa 2007
- Chmielnicki P.*, [w:] Ustawa o samorządzie gminnym. Komentarz, pod red. *P. Chmielnickiego*, Warszawa 2010
- Chmielnicki P.*, [w:] Komentarz do ustawy o samorządzie gminnym, pod red. *P. Chmielnickiego*, Warszawa 2007
- Chmielnicki P.*, [w:] Komentarz do ustawy o samorządzie powiatowym, pod red. *P. Chmielnickiego*, Warszawa 2005
- Chmielnicki P., Kisiel W.*, Rozstrzygnięcie nadzorcze i zarządzenie zastępcze: alternatywa czy współwystępowanie?, Finanse Komunalne 2005, Nr 7–8
- Chróścielewski W.*, Sądowa kontrola rozstrzygnięć nadzorczych dotyczących samorządu terytorialnego, ST 1994, Nr 10
- Chróścielewski W., Kmieciak Z.*, Postępowanie w sprawach nadzoru nad działalnością komunalną, Warszawa 1995
- Chróścielewski W., Kmieciak Z.*, Postępowanie w sprawach nadzoru nad działalnością komunalną, Warszawa 1995
- Chróścielewski W., Tarno J. P.*, Postępowanie administracyjne i sędowoadministracyjne, Warszawa 2009
- Cieślak M.*, Polska procedura karna. Podstawowe założenia teoretyczne, Warszawa 1984
- Cieślak S.*, W kwestii możliwości przyjęcia odmiennych skutków procesowych niezachowania przez skarżącego wymagań prawnych apelacji, kasacji, zażalenia, Monitor Prawniczy 2002, Nr 11

- Dalka S.*, Sądowe postępowanie cywilne. Założenia ogólne i proces cywilny, Gdańsk 1984
- Dauter B.*, Metodyka pracy sędziego sądu administracyjnego, Warszawa 2009
- Dauter B.*, [w:] *B. Dauter, B. Gruszczyński, A. Kabat, M. Niezgodka-Medek*, Prawo o postępowaniu przed sądem administracyjnym. Komentarz, Warszawa 2009
- Dauter B., Drachal J., Niezgodka-Medek M.*, Wzory pism i orzeczeń w postępowaniu przed sądami administracyjnymi, Warszawa 2005
- Dawidowicz W.*, Kilka refleksji na temat stosunku administracyjnoprawnego Franciszka Longchamps, *Acta Universitatis Wratislaviensis* Nr 167, Wrocław 1972
- Dawidowicz W.*, Ogólne postępowanie administracyjne, Warszawa 1962
- Dawidowicz W.*, Wstęp do nauk prawn-administracyjnych, Warszawa 1974
- Dawidowicz W.*, Zagadnienia ustroju administracji państwowej w Polsce, Warszawa 1970
- Dąbek D., Zimmermann J.*, Decentralizacja poprzez samorząd terytorialny w ustawodawstwie i orzecznictwie prokonstytucyjnym, [w:] Samorząd terytorialny. Zasady ustrojowe i praktyka, pod red. *P. Sarneckiego*, Warszawa 2005
- Dąbek D., Klonowski K.*, [w:] Jednolitość orzecznictwa sądownoadministracyjnego w sprawach samorządowych, pod red. *J. Filipka, I. Skrzydło-Niżnik, P. Dobosza*, Kraków 2002
- Dąbrowski F.*, O leninowskiej koncepcji prokuratury, *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny* 1963
- Denek E.*, Płaszczyzny rozpatrywania samodzielności samorządu terytorialnego, [w:] Samodzielność samorządu terytorialnego w Polsce, pod red. *E. Denek*, Poznań 2001
- Dmowski S.*, Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga pierwsza. Część ogólna, Warszawa 2002
- Doda Z., Gaberle A.*, Kontrola odwoławcza w procesie karnym. Orzecznictwo Sądu Najwyższego, Warszawa 1997
- Dolnicki B.*, Ewolucja nadzoru nad samorządem terytorialnym – wnioski de lege ferenda, [w:] Podmioty administracji publicznej i prawne formy ich działania. Studia i materiały z konferencji naukowej poświęconej jubileuszowi 80-tych urodzin Profesora Eugeniusza Ochendowskiego, Toruń 2005
- Dolnicki B.*, Klasyfikacja środków nadzorczych nad samorządem terytorialnym w ustawodawstwie polskim, *ST* 1997, Nr 6
- Dolnicki B.*, Nadzór nad samorządem terytorialnym, Katowice 1993
- Dolnicki B.*, Samorząd terytorialny, Warszawa 2012
- Dolnicki B.*, Skarga organu nadzoru do sądu administracyjnego, [w:] Miedzy tradycją a przyszłością w nauce prawa administracyjnego. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Janowi Bociowi, pod red. *J. Supernata*, Wrocław 2009
- Dolnicki B.*, [w:] Ustawa o samorządzie powiatowym. Komentarz, pod red. *B. Dolnickiego*, Warszawa 2007
- Doroszewski W.*, Słownik języka polskiego, t. 8, Warszawa 1961
- Duda A. S.*, Interes prawny w polskim prawie administracyjnym, Warszawa 2008

- Duniewska Z.*, Stosunek administracyjnoprawny, sytuacja administracyjnoprawna, [w:] *Prawo administracyjne. Pojęcia, instytucje, zasady w teorii i orzecznictwie*, pod red. *M. Sthal*, Warszawa 2009
- Ereciński T.*, Apelacja w postępowaniu cywilnym, Warszawa 2010
- Fierich F. K.*, Projekty polskiej procedury cywilnej w oświetleniu nauki o stosunku procesowym, Warszawa 1924
- Filipek J.*, Prawo administracyjne – instytucje ogólne, Kraków 2001
- Filipek J.*, Prawo administracyjne – instytucje ogólne, część II, Kraków 2001
- Garlicki L.*, Polskie prawo konstytucyjne. Zarys wykładu, Warszawa 2006
- Gill A.*, Glosa do postanowienia NSA z 30.11.2005 r., II OSK 290/05, OSP 2007, Nr 1, poz. 6
- Góralczyk W.*, Zasada kompetencyjności w prawie administracyjnym, Warszawa 1986
- Górecki P.*, Przesłanki dopuszczalności skargi do Naczelnego Sądu Administracyjnego, *Acta Universitatis Wratislaviensis, Prawo CCLXVII*, Wrocław 1999
- Górecki P.*, Uprawnienie samorządu terytorialnego do złożenia skargi na rozstrzygnięcie nadzorcze, *Finanse Komunalne* 2001, Nr 2
- Grzegorzczak T.*, Kodeks postępowania karnego oraz ustawa o świadku koronnym. Komentarz, Warszawa 2008
- Grzelczak W.*, [w:] *Z. Niewiadomski, W. Grzelczak, Ustawa o samorządzie terytorialnym z komentarzem*, Warszawa 1990
- Grzeszczyk W.*, Praktyczne aspekty gravamen w procesie karnym, *PiP* 2008, Nr 11
- Hanausek S.*, Orzeczenia sądu rewizyjnego w procesie cywilnym, Warszawa 1966
- Hanausek S.*, Orzeczenia sądu rewizyjnego, [w:] *System prawa procesowego cywilnego. Zaskarżanie orzeczeń sądowych*, pod red. *W. Siedleckiego*, Wrocław 1986
- Hanausek S.*, Orzeczenie sądu rewizyjnego w procesie cywilnym, Warszawa 1966
- Hauser R.*, Stosunek administracyjnoprawny, [w:] *System prawa administracyjnego. t. I. Instytucje prawa administracyjnego*, pod red. *R. Hausera, Z. Niewiadomskiego, A. Wróbla*, Warszawa 2010
- Hauser R.*, Założenia reformy sądownictwa administracyjnego, *PiP* 1999, Nr 12
- Hauser R.*, [w:] *System Prawa Administracyjnego. Instytucje prawa administracyjnego. t. 1*, pod red. *R. Hausera, Z. Niewiadomskiego, A. Wróbla*, Warszawa 2010
- Hauser R., Sawczyn W.*, [w:] *Ustawa o samorządzie gminnym. Komentarz z odniesieniami do ustawy o samorządzie powiatowym i samorządzie województwa*, pod red. *R. Hausera, Z. Niewiadomskiego*, Warszawa 2011
- Hauser R., Wierzbowski M.*, *Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Komentarz*, Warszawa 2011
- Hofmański P.*, Prawo do sądu w sprawach karnych jako ochrona praw człowieka, [w:] *Podstawowe prawa jednostki i ich sądowa ochrona*, pod red. *L. Wiśniewskiego*, Warszawa 1997
- Hubert J.*, *Zasady samorządu województwa, Ruch Samorządowy* 1927
- Izdębski H.*, *Fundamenty współczesnych państw*, Warszawa 2002
- Jagielski J.*, *Kontrola administracji publicznej*, Warszawa 2007

- Jagoda J.*, Prawne środki ochrony samodzielności jednostek samorządu terytorialnego, [w:] Nowe problemy badawcze w teorii prawa administracyjnego, pod red. *J. Bocia, A. Chajbowicza*, Wrocław 2009
- Jagoda J.*, Sądowa ochrona samodzielności jednostek samorządu terytorialnego, Warszawa 2011
- Jagoda J.*, Sądowa ochrona samodzielności jednostek samorządu terytorialnego wobec kontroli aktów nadzoru, [w:] Nadzór nad samorządem a granice jego samodzielności, pod red. *M. Steca, M. Mączyńskiego*, Warszawa 2011
- Jakimowicz W.*, Publiczne prawa podmiotowe, Kraków 2002
- Jaroszyński K.*, [w:] Ustawa o samorządzie gminnym. Komentarz z odniesieniami do ustaw o samorządzie powiatowym i samorządzie województwa, pod red. *R. Hausera, Z. Niewiadomskiego*, Warszawa 2011
- Jaworska-Dębska B.*, Glosa do wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z 24.11.2009 r., II OSK 1786/09, Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego 2011, Nr 2
- Jaworska-Dębska B.*, Kontrola wewnętrzna administracji, [w:] Prawo administracyjne. Pojęcie, instytucje, zasady w teorii i orzecznictwie, Warszawa 2009
- Jednośka J.*, Polskie postępowanie administracyjne, Wrocław 2001
- Jeżewski J.*, Dekoncentracja terytorialna administracji jako zasada prawa administracyjnego we Francji, Wrocław 2004
- Jędrzejewska M.*, [w:] Komentarz do kodeksu postępowania cywilnego. Część pierwsza. Postępowanie rozpoznawcze, pod red. *T. Erecińskiego*, Warszawa 2003
- Jędrzejewski S.*, [w:] *S. Jędrzejewski, H. Nowicki*, Kontrola administracji publicznej. Kontrola a nadzór struktura systemu instytucji, Toruń 1995
- Jędrzejewski S.*, Zakres pojęcia „nadzór” w doktrynie prawa administracyjnego (kolejna próba zbliżenia poglądów), [w:] Administracja u progu XXI wieku, pod red. *Z. Niewiadomskiego*, Przemyśl 2000
- Jodłowski J.*, [w:] *J. Jodłowski, W. Siedlecki*, Postępowanie cywilne. Część ogólna, Warszawa 1958
- Jodłowski J.*, [w:] *J. Jodłowski, Z. Resich, J. Lapierre, T. Misiuk-Jodłowska, K. Weitz*, Postępowanie cywilne, Warszawa 2009
- Jyż G.*, [w:] *A. Szewc, G. Jyż, Z. Pławecki*, Ustawa o samorządzie gminnym. Komentarz, Warszawa 2010
- Kabat A.*, Skarga do sądu administracyjnego na decyzje Komisji Nadzoru Bankowego (zagadnienia wybrane), Prawo Bankowe 2004, Nr 12
- Kamiński M.*, Normatywny model przesłanek nadzorczej weryfikacji legalności aktów organów samorządowych a granice samodzielności samorządu terytorialnego, [w:] Nadzór nad samorządem a granice jego samodzielności, pod red. *M. Steca, M. Mączyńskiego*, Warszawa 2011
- Kasznicza S.*, Polskie prawo administracyjne. Pojęcia i instytucje zasadnicze, Poznań 1947
- Kisiel W.*, [w:] Prawo samorządu terytorialnego w Polsce, pod red. *W. Kisiela*, Warszawa 2006
- Kisielewicz A.*, Wygaśnięcie mandatu radnego w orzecznictwie Naczelnego Sądu Administracyjnego, ST 2005, Nr 7–8

- Klat-Wertelecka L.*, Niedopuszczalność egzekucji administracyjnej, Wrocław 2009
- Kmieciak Z.*, Glosa do postanowienia Naczelnego Sądu Administracyjnego z 1.6.2000 r., II SA 1331/2000 - II SA 1332/2000, OSP 2000, Nr 9
- Kmieciak Z.*, Głębokość orzekania w sprawach objętych kognicją sądów administracyjnych, PiP 2007, Nr 4
- Kmieciak Z.*, Podstawa prawa i forma ingerencji nadzorczej regionalnej izby obrachunkowej, ST 1995, Nr 9
- Kmieciak Z.*, Ustawowe założenia systemu nadzoru nad działalnością komunalną, ST 1994, Nr 6
- Kmieciak Z., Stahl M.*, Akty nadzoru nad działalnością samorządu terytorialnego (w świetle ustaleń orzecznictwa NSA i poglądów doktryny), ST 2001, Nr 1–2
- Knosala E.*, Prawne układy sterowania w administracji publicznej, Katowice 1998
- Knysiak-Molczyk H.*, Skarga kasacyjna w postępowaniu sądowoadministracyjnym, Warszawa 2009
- Knysiak-Molczyk H.*, [w:] *T. Woś, H. Knysiak-Molczyk, M. Romańska*, Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Komentarz, Warszawa 2005
- Kociński C.*, Nadzór wojewody nad porozumieniami zawieranimi między jednostkami samorządu terytorialnego, Pro publico bono. Zeszyty Naukowe Dolnośląskiej Wyższej Szkoły Służb Publicznych Asesor 2005, Nr 1
- Korczak J.*, Prawa podmiotowe członków wspólnot samorządowych wobec środków *ad personam*, [w:] *Jednostka wobec działań administracji publicznej*, pod red. *E. Ury*, Rzeszów 2001
- Korczak J.*, [w:] *System Prawa Administracyjnego. t. 2. Konstytucyjne podstawy funkcjonowania administracji publicznej*, pod red. *R. Hausera, A. Wróbla, Z. Niewiadomskiego*, Warszawa 2012
- Kordasiewicz B.*, Problematyka dawności, [w:] *System Prawa Prywatnego. Prawo cywilne – część ogólna*, pod red. *Z. Radwańskiego*, Warszawa 2008
- Korzan K.*, Naczelne zasady wymiaru sprawiedliwości i naczelne zasady postępowania nieprocesowego, Rejent 2004, Nr 7
- Kostecki R.*, Wybrane zagadnienia odpowiedniego stosowania przepisów kodeksu postępowania administracyjnego w postępowaniu przed regionalną izbą obrachunkową w sprawie stwierdzenia nieważności uchwały organu gminy, *Finanse Komunalne* 1994, Nr 3
- Kroński A.*, Teoria samorządu terytorialnego, Warszawa 1932
- Kulesza M.*, „Każdy czyj interes prawny...”, *Wspólnota* 1991, Nr 20
- Kulesza M.*, Niektóre zagadnienia prawne definicji samorządu terytorialnego, PiP 1990, Nr 1
- Kulesza M.*, O tym, ile jest decentralizacji w centralizacji, a także o osobliwych nawykach uczonych administratywistów, ST 2009, Nr 12
- Kurzyna-Chmiel D.*, Nadzór wojewody nad samorządem terytorialnym, Bielsko-Biała 2003
- Leoński Z.*, Nadzór nad samorządem terytorialnym w świetle ustawy z 8.3.1990 r., PiP 1990, Nr 12
- Leoński Z.*, Samorząd terytorialnym w RP, Warszawa 2002

- Leoński Z.*, Samorząd terytorialny w RP, Warszawa 2006
- Leoński Z.*, [w:] Zarys prawa administracyjnego, pod red. *Z. Leońskiego*, Warszawa 2006
- Lisowski P.*, Zakres podmiotowy sądownoadministracyjnej ochrony samodzielności w sprawach z zakresu samorządowej oświaty – wybrane zagadnienia, [w:] Granice samodzielności wspólnot samorządowych. Międzynarodowa Konferencja Naukowa Baranów Sandomierski 22–25.5.2005, pod red. *E. Ury*, Rzeszów 2005
- Longchamps F.*, O pojęciu stosunku prawnego w prawie administracyjnym, *Acta Universitatis Wratislaviensis, Prawo XII*, Wrocław 1964
- Longchamps F.*, Prawo administracyjne i wiedza o nim, Wrocław 1968
- Longchamps F.*, Uwagi o używaniu pojęć w naukach prawnych, *Acta Universitatis Wratislaviensis, Prawo VII*, Wrocław 1960
- Łętowski J.*, Prawo administracyjne. Zagadnienia podstawowe, Warszawa 1990
- Łętowski J.*, Prawo administracyjne dla każdego, Warszawa 1995
- Łętowski J.*, [w:] System Prawa Administracyjnego. t. III, pod red. *T. Rabskiej, J. Łętowskiego*, Wrocław 1978
- Malec D.*, Najwyższy Trybunał Administracyjny 1922–1939. W świetle własnego orzecznictwa, Warszawa 1999
- Matan A.*, [w:] Ustawa o samorządzie gminnym. Komentarz, pod red. *B. Dolnickiego*, Warszawa 2010
- Matczak M.*, Kompetencje w prawie administracyjnym, [w:] System Prawa Administracyjnego. t. I. Instytucje prawa administracyjnego, pod red. *R. Hausera, Z. Niewiadomskiego, A. Wróbla*, Warszawa 2010
- Mądrzak H.*, Prawo do sądu jako gwarancja ochrony praw człowieka (Studium na tle polskiego prawa konstytucyjnego, prawa cywilnego materialnego i procesu cywilnego), [w:] Podstawowe prawa jednostki i ich sądowa ochrona, pod red. *L. Wiśniewskiego*, Warszawa 1997
- Michalska-Badziak R.*, Powiązania organizacyjne i funkcjonalne między podmiotami administrującymi, [w:] Prawo administracyjne. Pojęcia, instytucje, zasady w teorii i orzecznictwie, pod red. *M. Stahl*, Warszawa 2009
- Miemiec M.*, Gmina w systemie administracji publicznej Republiki Federalnej Niemiec, Wrocław 2007
- Miemiec M.*, Nadzór nad samodzielnością samorządu terytorialnego, [w:] Studia nad samorządem terytorialnym, pod red. *A. Błasia*, Wrocław 2002
- Miemiec M.*, Nadzór prawny, [w:] Prawo administracyjne, pod red. *J. Bocia*, Wrocław 2007
- Miemiec M.*, Podstawy prawne postępowania w sprawie stwierdzenia nieważności uchwał organu gminy, *Finanse Komunalne* 2001, Nr 3
- Miemiec W.*, Prawne gwarancje samodzielności finansowej gminy w zakresie dochodów publicznoprawnych, Wrocław 2005
- Miemiec W.*, W sprawie niektórych zasad gospodarki finansowej samorządu terytorialnego, [w:] Ekonomiczno-finansowe uwarunkowania samorządu terytorialnego, *Zeszyty Naukowe Akademii Ekonomicznej w Poznaniu*, seria I, pod red. *E. Denek, J. Sobiecha, J. Wierzbickiego*, Poznań 1992, z. 203

- Miemiec W., Miemiec M.*, Konstytucyjne gwarancje samodzielności samorządu terytorialnego, *Acta Universitatis Wratislaviensis, Prawo XXXVIII*, Wrocław 1997
- Miemiec W., Miemiec M.*, Podmiotowość publicznoprawna gminy, *ST 1991*, Nr 11–12
- Niczyporuk J.*, Relacje postępowania administracyjnego do prawa administracyjnego ustrojowego, [w:] *Kodyfikacja postępowania administracyjnego*, pod red. *J. Niczyporuka*, Lublin 2010
- Niczyporuk J.*, Reprezentacja podmiotów prawa administracyjnego, [w:] *Koncepcje systemu prawa administracyjnego*, pod red. *J. Zimmermanna*, Warszawa 2007
- Niewiadomski Z.*, Nadzór nad samorządem terytorialnym, [w:] *System Prawa Administracyjnego*, t. 6, Podmioty administrujące, pod red. *R. Hausera, Z. Niewiadomskiego, A. Wróbla*, Warszawa 2011
- Niewiadomski Z.*, [w:] *Z. Niewiadomski, J. Szreniawski*, Zarys ustroju administracji lokalnej w Rzeczypospolitej Polskiej, Lublin 1991
- Niewiadomski Z.*, Nadzór nad samorządem terytorialnym, [w:] *System Prawa Administracyjnego*, t. 6, Podmioty administrujące, pod red. *R. Hausera, Z. Niewiadomskiego, A. Wróbla*, Warszawa 2011
- Niewiadomski Z.*, Pojęcie i miejsce prawa ustrojowego w systemie prawa administracyjnego, [w:] *M. Kallas, I. Lipowicz, Z. Niewiadomski, G. Szpor*, Prawo administracyjne, część ustrojowa, pod red. *Z. Niewiadomskiego*, Warszawa 2002
- Nitecki S.*, Stosunek administracyjnoprawny a samorząd terytorialny [w:] *Instytucje współczesnego prawa administracyjnego. Księga jubileuszowa Prof. zw. dr. J. Filipka*, Kraków 2001
- Nowacki J.*, „Odpowiednie” stosowanie przepisów prawa, *PiP 1964*, Nr 3
- Ochendowski E.*, Prawo administracyjne, Toruń 1999
- Olejniczak-Szałowska E.*, Uwagi na tle koncepcji nadzoru nad samorządem terytorialnym, [w:] *Jakość administracji publicznej. Międzynarodowa konferencja naukowa Cedzyna k. Kielc, 24–26 września 2004 r.*, Rzeszów 2004
- Olejniczak-Szałowska E.*, Członkostwo wspólnoty samorządowej, *ST 1996*, Nr 5
- Olejniczak-Szałowska E.*, [w:] *M. Stahl, E. Olejniczak-Szałowska*, Samorząd terytorialny. Podstawowe zagadnienia, Warszawa 1994
- Olejniczak-Szałowska E.*, Zasady centralizacji i decentralizacji oraz koncentracji i dekoncentracji, [w:] *Prawo Administracyjne. Prawo administracyjne. Pojęcia, instytucje, zasady w teorii i orzecznictwie*, pod red. *M. Stahl*, Warszawa 2009
- Piasecki K.*, Orzeczenia sądowe i ich podziały, [w:] *System prawa procesowego cywilnego. Tom II. Postępowanie rozpoznawcze przed sądami pierwszej instancji*, pod red. *Z. Resicha*, Wrocław 1987
- Piasecki K.*, Wyrok pierwszej instancji w procesie cywilnym, Warszawa 1981
- Piekara A.*, Decentralizacja i samorządność społeczności lokalnych a lokalna jakość życia, *ST 1995*, Nr 5
- Piekara A.*, Społeczność lokalna i samorząd, Warszawa 1986
- Piekara A.*, Wartości, istota, uwarunkowania i funkcje społeczne samorządu terytorialnego a rozwój lokalny, [w:] *Samorząd terytorialny i rozwój lokalny*, pod red. *A. Piekary, Z. Niewiadomskiego*, Warszawa 1992

- Pietrkowski H.*, Prawo do sądu (wybrane zagadnienia), PS 1999, Nr 11–12
- Podgórski K.*, [w:] *K. Podgórski, Cz. Marzysz*, Samorząd powiatowy. Praktyczny komentarz do ustawy z 5.6.1998 r., Katowice–Zielona Góra 1998
- Pulka Z.*, Prawo jako fakt interpretacyjny w filozofii prawa R. Dworkina, [w:] *Z zagadnień wykładni prawa*, pod red. *S. Kaźmierczyka*, Acta Universitatis Wratislaviensis No 2032, Prawo CCLXII, Wrocław 1997
- Rabska T.*, Sądowa ochrona samodzielności gminy, ST 1991, Nr 1–2
- Radwański Z.*, Prawo cywilne – część ogólna, Warszawa 2005
- Rączka P.*, Nadzór nad samorządem zawodowym, Toruń 1999
- Resich Z.*, [w:] *J. Jodłowski, Z. Resich*, Postępowanie cywilne, Warszawa 1987
- Resich Z.*, Przesłanki procesowe, Warszawa 1966
- Resich Z.*, Res iudicata, Warszawa 1978
- Romańska M.*, [w:] Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Komentarz, pod red. *T. Wosia*, Warszawa 2008
- Romańska M.*, Skuteczność orzeczeń sądów administracyjnych, Warszawa 2010
- Rosenberg L.*, Lehrbuch des deutschen Zivilprozessrechts, Berlin 1956
- Rowiński T.*, Interes prawny w procesie cywilnym i postępowaniu nieprocesowym, Warszawa 1971
- Schmidt-Aßmann E.*, Ogólne prawo administracyjne jako idea porządku. Założenia i zadania tworzenia systemu prawnego administracyjnego, w tłum. *A. Wasilewskiego*, Warszawa 2011
- Siedlecki W.*, [w:] System prawa procesowego cywilnego. Zaskarżanie orzeczeń sądowych, pod red. *W. Siedleckiego*, Wrocław 1986
- Siedlecki W.*, [w:] *W. Siedlecki Z. Świeboda*, Postępowanie cywilne. Zarys wykładu, Warszawa 2004
- Siedlecki W.*, Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z 18.8.1967 r., II CZ 68/67, OSP 1968, Nr 11, poz. 238
- Siedlecki W.*, Nieważność procesu cywilnego, Warszawa 1965
- Siedlecki W.*, Podstawy rewizji cywilnej, Warszawa 1959
- Siedlecki W.*, Postępowanie cywilne. Zarys wykładu, Warszawa 1987
- Siedlecki W.*, Postępowanie cywilne w zarysie, Warszawa 1972
- Siedlecki W.*, Przegląd orzecznictwa, PiP 1975, Nr 4
- Siedlecki W.*, Przesłanki procesu cywilnego w świetle orzecznictwa Sądu Najwyższego, Warszawa 1980
- Siedlecki W.*, Zasady orzekania oraz zasady zaskarżania orzeczeń w postępowaniu cywilnym w świetle orzecznictwa Sądu Najwyższego, Warszawa 1982
- Skrzydło-Niżnik I.*, Model ustroju samorządu terytorialnego w Polsce na tle zagadnień ustrojowego prawa administracyjnego, Kraków 2007
- Smoleński J.*, Rodowód leninowskiej koncepcji prokuratury i jej ustawaowa realizacja, Problemy Praworządności 1970, Nr 7–8
- Sobieralski K.*, Wznowienie postępowania sądownoadministracyjnego, Kraków 2003
- Stahl M.*, Glosa do wyroku z 16.4.2002 r. Naczelnego Sądu Administracyjnego oddział zamiejscowy we Wrocławiu, II SA/Wr 2151/00, OSP 2003, Nr 10, poz. 134

- Stahl M.*, Kontrola i nadzór nad działalnością samorządu terytorialnego, [w:] Prawo administracyjne. Pojęcia, instytucje, zasady w teorii i orzecznictwie, pod red. *M. Stahl*, Warszawa 2009
- Stahl M.*, Nadzór nad samorządem terytorialnym w orzecznictwie sądowno administracyjnym, [w:] Sądownictwo administracyjne gwarantem wolności i praw obywatelskich 1980–2005, Warszawa 2005
- Stahl M.*, Podmiotowość administracyjnoprawna (publicznoprawna) i osobowość publicznoprawna podmiotów administrujących, [w:] System Prawa Administracyjnego. t. 6. Podmioty administrujące, pod red. *R. Hausera, Z. Niewiadomskiego, A. Wróbla*, Warszawa 2011
- Stahl M.*, Samorząd terytorialny a państwo, *Studia Prawniczo-Ekonomiczne* 1992, t. XLVI
- Stahl M.*, Samorząd terytorialny w orzecznictwie sądownym. Rozbieżności i wątpliwości, *Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego* 2006, Nr 6
- Stahl M.*, [w:] Administracyjno-prawne zadania i kompetencje gmin, pod red. *M. Stahl*, Warszawa 1994
- Starościak J.*, [w:] System Prawa Administracyjnego, t. III, pod red. *T. Rabskiej, J. Łętowskiego*, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1978
- Starościak J.*, Decentralizacja administracji, Warszawa 1960
- Starościak J.*, Prawo administracyjne, Warszawa 1977
- Starościak J.*, Stosunek administracyjnoprawny, [w:] System prawa administracyjnego, t. III, pod red. *T. Rabskiej, J. Łętowskiego*, Wrocław 1978
- Starościak J., Iserzon E.*, Prawo administracyjne, Warszawa 1963
- Staryszak J.*, Prawo nadzoru nad administracją samorządową w Polsce, Warszawa 1931
- Stec M.*, Regionalne izby obrachunkowe. Charakterystyka ustrojowa i komentarz do ustawy, Warszawa 2010
- Stefko K.*, Grundprobleme des Zivilprozessrechts, Kraków 1915
- Szewc A.*, Legalność uchwał organów gminy (wybrane zagadnienia), *Samorząd Terytorialny* 1998, Nr 6
- Szewc A.*, [w:] *A. Szewc, G. Jyż, Z. Pławecki*, Ustawa o samorządzie gminnym. Komentarz, Warszawa 2010
- Szewczyk M.*, Nadzór w materialnym prawie administracyjnym, Poznań 1995
- Szydło M.*, Ustawa o gospodarce komunalnej. Komentarz, Warszawa 2008
- Świątkiewicz J.*, Rzecznik Praw Obywatelskich a sądownictwo administracyjne po reformie, Warszawa 2004
- Tarno J. P.*, [w:] *W. Chróścielewski, J. P. Tarno*, Postępowanie administracyjne i postępowanie przed sądami administracyjnymi, Warszawa 2009
- Tarno J. P.*, Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Komentarz, Warszawa, 2010
- Waksmudzka I., Czyżewski M.*, Głosa do wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z 12.1.2005 r., OSK 1598/04, *Administracja. Teoria, dydaktyka, praktyka* 2006, Nr 2
- Waligórski M.*, Proces cywilny. Funkcja i struktura, Warszawa 1947